

The Critical Moment
Iosif Dorfman

تصمیم‌گیری

در لحظات بحرانی

راهنمای انتخاب حرکات کاندیدا و ماهیت آنها

یوسیف دورفمان

برگردان: محمد خیرخواه ثابت‌قدم

ACHMAZ

فروشگاه تخصصی شطرنج

WWW.ACHMAZSTORE.IR

یوسف دورفمان

تصمیم‌گیری در لحظات بحرانی

راهنمای انتخاب حرکات کاندیدا و ماهیت آنها

ACHMAZ

فروشگاه تخصصی شطرنج

WWW.ACHMAZSTORE.IR

نمایندگان

تخصصی شطرنج

فروشگاه تخصصی شطرنج

ACHMAZ

فروشگاه تخصصی شطرنج

WWW.ACHMAZSTORE.IR

■ سرشناسه: دورفمان، یوسیف، ۱۹۵۲ - م. Dorfman, Iossif ■ عنوان و نام پدیدآورنده:
تصمیم‌گیری در لحظات بحرانی: راهنمای انتخاب حرکات کلیدی و ماهیت آنها / یوسیف دورفمان
برگردان متن انگلیسی به فارسی محمد خیرخواه ثابت‌قدم، برگردان متن روسی به انگلیسی اکت
بی‌نیت ■ مشخصات نشر: تهران، شهبانگ، ۱۳۹۸. ■ مشخصات ظاهری: ۱۹۶ ص: مصور.

ISBN 978-600-130-207-7
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا ■ یادداشت عنوان اصلی: The Critical Moment, 2002
■ موضوع: شطرنج ■ موضوع: Chess ■ شناسه افزوده: نیت، کنت پی، مترجم ■ شناسه افزوده:
خبرخواه ثابت‌قدم، محمد، ۱۳۲۶ - مترجم ■ شناسه افزوده: Neat, Kenneth P ■ رده‌بندی کنگره:
۱۳۹۸ ق ۶ ۹۴ د ۱۴۴۵ / GV ■ رده‌بندی دیویی: ۷۹۲/۱۲ ■ شماره کتابشناسی ملی: ۵۵۹۶۹۳۴

یوسیف دورفمان

تصمیم‌گیری در لحظات بحرانی

راهنمای انتخاب حرکات کانیدیدا و ماهیت آنها

برگردان متن انگلیسی به فارسی:

محمد خیرخواه ثابت قدم

ACHMAZ

فروشگاه تخصصی شطرنج

Iossif Dorfman

The Critical Moment

WWW.ACHMAZSTORE.IR

برگردان متن روسی به انگلیسی:

Ken Neat

انتشارات Game Mind Ltd.

ACHMAZ

فروشگاه تخصصی شطرنج

تصمیم گیری در لحظات بحرانی

واعتمادی انتخاب حرکات کاندیدا و ماهیت آنها

نویسنده: یوسف دورقمان، برگردان: محمد خیرخواه ثابت قدم

لیتوگرافی: فروز چاب جمالی، صحافی: مهرگان

چاپ یکم: ۱۳۹۸، شمارهگان: ۵۰۰ جلد

شابک: ۷ - ۲۰۷ - ۱۳۰ - ۶۰۰ - ۹۷۸

همه حقوق چاپ و نشر این ترجمه محفوظ است.

WWW.ACHMAZSTORE.IR

انتشارات شهابنگ

مرکز بخش خیبان انقلاب، خیبان شهدای ژاندارمری، پلاک ۶۰.

تلفن ۶ - ۶۶۹۶۴۲۳۵، فاکس ۶۶۴۱۴۷۵۴

فروشگاه ۱ خیبان انقلاب، روبه روی دانشگاه تهران، پلاک ۱۱۹۲، تلفن ۶۶۲۹۱۰۹۸

فروشگاه ۲ خیبان انقلاب، خیبان فروردین، ساختمان ناشران، پلاک ۲۷۳.

تلفن ۱۰ - ۶۶۹۵۳۶۰۹، ۶۶۴۱۳۱۷۵

تقدیم به:

پدرم، که الگوی مسئولیت‌پذیری و تعهد است.
مادرم، که قهرمان فداکاری و از خودگذشتگی است،
و همسرم که مهربان و صبور است.

ACHMAZ
فروشگاه تخصصی شطرنج

WWW.ACHMAZSTORE.IR

فهرست

- ۹ پیش درآمد
- ۱۱ سخن رئیس کمیته‌ی آموزش فدراسیون شطرنج کشور
- ۱۳ سخن مترجم
- ۱۵ راهنمای علائم استفاده شده در متن کتاب
- ۱۷ پیش‌گفتار نویسنده

بخش اول:

- ۱۹ موقعیت استاتیک شاه
- ۱۹ امکان حمله به شاه وجود دارد
- ۵۷ مفهوم «پناهگاه امن»

بخش دوم:

- ۷۱ تمویض قوا

بخش سوم:

- ۱۰۷ تغییر ساختار پیاده

ضمیمه:

- ۱۵۱ تئوری شیوه‌ی پیشنهادی دورفمان
- ۱۵۲ الگوریتم جستجوی حرکت
- ۱۵۳ تعریف پوزیسیون بحرانی
- ۱۵۳ تعیین «ارزیابی استاتیک» پوزیسیون
- ۱۵۴ تجزیه‌ی پوزیسیون به عناصر استاتیک
- ۱۵۵ موقعیت شاه
- ۱۶۱ نقش و ارتباط متقابل نیروهای «طرفین
- ۱۶۹ بعد از تمویض وزیرها پوزیسیون بهتر از آن کیست؟
- ۱۷۶ ساختار پیاده
- ۱۷۶ پیاده‌های دوپشته و سه‌پشته
- ۱۷۷ پیاده‌ی رونده‌ی حمایت‌شده
- ۱۷۷ تعداد جزایر پیادمانی، زنجیره‌ی به‌هم پیوسته‌ی پیاده، پیاده‌های لویزان

- ۱۷۷ - اکثریت پیاده در مرکز -
 ۱۷۸ - اکثریت پیاده در جناح وزیر -
 ۱۷۹ - خانه‌ی ضعیف، پیاده‌ی منفرد، پیاده‌ی عقب‌مانده -
 ۱۸۳ - مجموعه‌ی خانه‌های هم‌رنگ و ضعیف، مهره‌ی راه‌بند، تسلط بر پوزیسیون -
 ۱۸۶ - ستون نیمه‌باز، پایگاه -
 ۱۸۷ - سوارهای بد -
 ۱۸۸ - انواع مرکز، فضا -
 ۱۹۱ - کاربرد شیوه‌ی پیشنهادی در تئوری کلاسیک و نوین -

- ۱۹۷ - فهرست بازیکنان -
 ۱۹۹ - فهرست گشایش‌ها -

WWW.ACHMAZSTORE.IR

پیش درآمد

در شطرنج درست مثل زندگی، همواره در معرض آزمون‌های مختلف قرار داریم. در میان دنیایی از انواع کنش‌کنش قرار می‌گیریم و به همین سبب باید همواره در حالت هوشیار و آماده‌باش قرار داشته باشیم. باید قادر باشیم ایده‌های خود را محاسبه کنیم تا از درستی آن‌ها مطمئن شویم.

در این کتاب تلاش کرده‌ام تا شیوه‌ی عملکرد و تصمیم‌گیری صحیح در پوزیسیون‌هایی را که تغییرات جدی در مسیر ادامه‌ی بازی ایجاد خواهند کرد ارائه نمایم. این نکات به عنوان مرجع مناسب مربیان برای آماده‌سازی نکات مهم به شکل تمرین برای کلاس یا اردوی آموزشی کاربرد دارند. بازیکنانی که یا کتاب اول من «تصمیم‌گیری در پوزیسیون‌های بحرانی» آشنائی قبلی دارند اکنون این فرصت دوباره را دارند تا دانسته‌های خود درباره‌ی «قواعد نبرد شطرنجی» را بهبود بخشند.

شیوه‌ای که برای تحلیل پوزیسیون‌های بحرانی ارائه کرده‌ام نتیجه‌ی جمع‌آوری اطلاعات و تجربیات همراه با تجربه و تحلیل دقیق آن‌ها در طی سال‌ها مربیگری و بازی حرفه‌ای در مسابقات سطح بالا و تبدیل آن‌ها به مجموعه‌ای از قواعد ویژه است که از این پس همه‌ی آن متعلق به شماست.

فروشگاه تخصصی شطرنج

استادبزرگ یوسف نورفغان

کن فرانسه ۲۰۰۲

WWW.ACHMAZSTORE.IR

سخن رئیس کمیته‌ی آموزش فدراسیون شطرنج کشور

شطرنج یکی از ابداعات بشر، سالیان متعددی است که مورد توجه همگان قرار گرفته و کشف اسرار آن، شیرینی خاصی را برای علاقه‌مندان آن به ارمغان آورده است. مشاهده‌ی بازی‌های قهرمانان شطرنج جهان در دوره‌های مختلف و مقایسه‌ی سبک بازی و مسیر تکاملی شیوه‌ی اندیشیدن این نخبگان، پرسش‌های بسیاری را مطرح می‌سازد اما اینکه «چگونه وضعیت‌ها را ارزیابی می‌کرده‌اند» یکی از مهمترین موضوعاتی است که می‌توان به آن اشاره کرد. آیا شیوه‌ی ارزیابی میخائیل باتونیک با تیگران پتروسیان در یک وضعیت مشابه، متفاوت بوده است؟ کاسپاروف کاپابلانکا، آلخین و یا آتاند چگونه وضعیت‌های مختلف را ارزیابی و چه پرسش‌های کلیدی در جریان بازی، ذهن آنان را به خود معطوف می‌ساخته است؟

بی‌شک همه بزرگان یاد شده به سبب سبک و توانمندی‌های خود، به‌طور کامل همانند یکدیگر فکر نمی‌کرده‌اند و نحوه‌ی گزینش حرکت آنها به‌خصوص در شرایط بحرانی، به‌رغم داشتن وجوه اشتراک، دارای تفاوت‌هایی نیز بوده است. از این‌رو بهترین راه یافتن پاسخ این پرسش، کنکاشی عمیق و دقیق در شیوه‌ی اندیشیدن آنها به‌ویژه در وضعیت‌های بحرانی است.

در دو کتاب بسیار ارزنده‌ی «تصمیم‌گیری در پوزیسیون‌های بحرانی» و «تصمیم‌گیری در لحظات بحرانی»، استاد بزرگ و مربی مشهور آکرایتی «یوسف دورفمان» با تحلیل تعداد زیادی از بازی‌های اساتید برجسته به این موضوع مهم پرداخته و خواننده را در شناخت لحظه‌های بحرانی، شیوه‌ی تفکر و تصمیم‌گیری درست با روشی مثال‌زدنی آگاه و هدایت کرده است. همچنین با خواندن این دو کتاب با مفاهیم «استاتیک» و «دینامیک» و اقدام‌های مرتبط که مقوله‌های عملی بسیار مهمی هستند آشنا خواهید شد. در جریان روخوانی فنی کتاب و به‌جهت یوایی هر چه بیشتر آن، اطلاعات تکمیلی و به‌روز نیز در اختیار خوانندگان محترم قرار گرفته است. جا دارد از تلاش‌های بی‌گیر دوست گرامی آقای مهندس محمد خیرخواه که با علاقه‌ی وافر خود کار ترجمه‌ی این دو اثر ارزشمند را برعهده گرفتند کمال تشکر را نمایم. مطالعه‌ی دقیق این دو کتاب به‌همه‌ی علاقه‌مندان توصیه می‌شود.

استاد بین‌المللی و مربی ارشد فیده

مهرداد اردشی

۱۲ فروردین ۱۳۹۸

WWW.ACHMAZSTORE.IR

سخن مترجم

ما لیتکاتیم و فلک لیتباز، از روی حقیقتی نه از روی مجاز!
یکچند درین بساط بازی کردیم، رفتیم به صندوق عدم یک یک باز!

حکیم عمرخیام نیشابوری،

فیلسوف ریاضی‌دان، ستاره‌شناس و ریاضی‌سرای ایرانی در دوره سلجوقی

مجسمه‌ی حکیم عمرخیام نیشابوری
در دفتر سازمان ملل متحد، وین

همیشه انتخاب کتاب مناسب برای ترجمه، دغدغه‌ی بزرگی برای من بوده است. در این راه گام اول تلاش برای انتخاب موضوعی مناسب است که راهگشا و دلیلی برای رشد و شکوفایی سریع‌تر شطرنج کشور باشد. گام بعدی انتخاب نویسنده‌ای تواناست که موضوع را با درک عمیق خود از یک سو و خلاقیت و نوآوری در استخراج حقایق از سوی دیگر، پردازش و فهم آن را برای خواننده ساده و منطقی کرده باشد.

در این راستا، شاید موضوع «تصمیم‌گیری در شطرنج» یکی از مباحث بسیار جالب و سرنوشت‌ساز است. تمرکز در موضوع «الگوریتم جستجوی حرکت» و «ارابه‌ی شیوه‌ای مناسب که کاربرد عملی داشته باشد و به پیشرفت بازی در سطوح بالا کمک کند، هدف اصلی در این کتاب است.

چند سال پیش مقاله‌ی جالبی پیدا کردم که در آن مربی معروف روس، مارک دوروتسکی تلاش کرده بود از نظرات خود در برابر اشکالاتی که استادبزرگ یوسف دورفمان از او گرفته بود، دفاع کند و پاسخ وی را مستقل لایه دهد. از محتوای مقاله‌ی فوق متوجه شدم که در این دوئل بزرگ که در بستر درک مفاهیم پیشرفته‌ی شطرنجی رخ داده است، نکات بسیار جالب و نادری به چالش کشیده می‌شود که در کمتر منابعی می‌توان به آن دست یافت. بنابراین برآن شدم تا اصل موضوع مورد مناقشه را جستجو و مطالعه کنم و دریابم موضوع از چه قرار بوده که دوروتسکی را مجبور به دفاع از خود، آن هم در مجله‌ی معروفی به نام 64 کرده است.

جالب اینکه در این کتاب و در فصل سوم، یکی از بازی‌های دورفمان در برابر مارک دوروتسکی در جریان ۱۹۴۳ قهرمانی شطرنج شوروی در شهر ایروان ارمنستان و در سال ۱۹۷۵ که با پیروزی دورفمان همراه بوده به تفصیل تفسیر شده که مطالعه‌ی آن خالی از لطف نیست.

بعد از مطالعه‌ی اولیه‌ی کتاب خیلی زود دریافتم که نوع نگاه مربی برجسته‌ی روس (دورفمان در اصل اهل آذربایجان است)، دارای ویژگی خاص و بکری است که در منبع دیگری قابل دسترس نیست. خلاقیت و شجاعت وی در بیان درک خویش از پوزیسیون و سازماندهی ایده‌های خود به صورت یک شیوه‌نامه‌ی منظم استراتژیک که برای عموم قابل استفاده باشد، به نظر کار دشواری بوده که این استاد برجسته به‌خوبی از عهده‌ی آن برآمده و موضوعات بدیع خود را در قالب دو کتاب لایه کرده است. کتاب اول با نام *The Method in Chess* که در اصل به بیان تئوری شیوه‌نامه و کاربرد عملی آن در ۶۴ بازی نمونه که اکثراً از مسابقات قهرمانی شطرنج شوروی سابق استخراج شده می‌باشد و کتاب دوم با عنوان *The Critical Moment* ادامه‌ی بازنامایی شیوه‌نامه و «ارابه‌ی مثال‌های جدیدتر و رفع ابهامات موضوعی کتاب اول تهیه شده است.

ناگفته نماند که اخیراً استاد بزرگ آکرایتی اردین میخالیچیشین، مربی ارشد و رئیس اسبق کمیته‌ی آموزش مربیان فدراسیون جهانی شطرنج (فیده)، اقدام به تهیه‌ی دو ویدئوی آموزش یک‌ساعته و سه‌ساعت‌ونیمه با موضوع «لحظات بحرانی در شطرنج» و «تصمیم‌گیری در شطرنج» کرده است. او در ابتدای هر دو اثر خود ضمن تشکر ویژه از یوسیف دورفمان، اظهار داشت که تمامی مطالب را از محتوای دو کتاب او برداشت کرده است. ضمناً مربی، تئوریسین و بازیکن سرشناس روس به‌عنوان شرفسکی در آخرین کتاب خود که سال قبل و در ژانویه ۲۰۱۸ با نام «شیوه‌نامه‌ی شرفسکی برای پیشرفت در شطرنج» *The Shereshevsky Method to Improve in Chess* منتشر شده، یک فصل کامل (فصل ۱۶) به معرفی محتوای کتاب یوسیف دورفمان اختصاص داده و نقطه‌نظرات انقلابی او را با نظر چندین استاد دیگر از جمله ایژاک لیبینسکی، مارگ دورفمنسکی، ارتور یوسوپوف، گنستاتین ساکایف، یاکوونکو مقایسه و پردازش کرده که بحث بسیار جالب و قابل تأملی است.

کتابی که در دست دارید ترجمه‌ی متن انگلیسی کتاب دوم دورفمان با عنوان *The Critical Moments* است که توسط مترجم معروف آثار روسی شطرنج، آقای کین نیت *Ken Neat* در سال ۲۰۰۲ به انگلیسی ترجمه شده است. دوستانی که کتاب اول را مطالعه نکرده‌اند احتمالاً با تئوری شیوه‌ی دورفمان ناآشنا هستند و بنابراین در متن تفسیر بازی‌های ارائه شده‌ی این کتاب دچار مشکل خواهند شد. به همین سبب بخش تئوری کتاب اول با کمی اختصار در ضمیمه‌ی این کتاب آورده شده است. توصیه می‌شود قبل از آغاز مطالعه‌ی این کتاب ابتدا محتوای کتاب قبلی و یا ضمیمه‌ی تکمیلی این کتاب را مطالعه کنید سپس به مطالعه‌ی متن اصلی بپردازید.

در ترجمه‌ی کتاب تلاش شده در هر فصل واژه‌های اصلی را در زیرنویس صفحات و در برابر واژه‌ی معادل انتخابی در متن ارائه کنم و این موضوع را حتی در فصول مختلف تکرار کرده‌ام تا دوستانی که تمایل به مطالعه‌ی بعدی متن انگلیسی شطرنجی دارند از معادل‌های مشابه استفاده کنند.

کلیه‌ی مراحل تایپ، صفحه‌آرایی، روخوانی همراه با ویرایش نهایی کتاب توسط اینجانب به‌انجام رسیده است و در این امر سعی فراوان و دقیق داشتم تا میزان خطا به حداقل ممکن برسد، اما اگر دوستان خواننده باز هم با اشکالاتی در این باره برخورد کردند، ضمن پوزش بسیار خوشحال خواهم شد که با ارسال آنها مرا در ویرایش‌های بعدی یاری دهند. برای این منظور می‌توانید از آدرس پست الکترونیک kheirkhah@gmail.com یا تلگرام [@MohammadKheirkhah](https://t.me/MohammadKheirkhah) استفاده کنید.

در پایان لازم می‌دانم از دوست و استاد بین‌المللی مهرداد اردشی، مربی ارشد فدراسیون جهانی شطرنج (فیده) و رئیس کمیته‌ی آموزش فدراسیون شطرنج کشور که کار بازخوانی فنی کتاب را با دقت و وسواس ویژه‌ی خود انجام داد و نکات بسیار جالب را به‌صورت زیرنویس و در لابه‌لای متن اضافه کرد، تشکر و قدردانی نمایم. سپاسگزاری مجدد از یاری و همکاری دو دوست گرانقدر دکتر مهدی دوستکام استاد فیده و مهران حق‌شلتاس استاد و مربی فیده و رئیس کمیته‌ی مربیان فدراسیون شطرنج کشور که در کار بازخوانی کتاب اول همراه من بودند نباید فراموش شود. تشکر ویژه از آقای قاسم احمدزاده، نماینده‌ی محترم انتشارات شباهنگ دارم، که طراحی جلد، آماده‌سازی، چاپ و صفحه‌کتاب را با دقت‌نظر منحصربه‌فرد و همیشگی خود انجام داد.

امیدوارم همان لذتی را که در کلیه‌ی مراحل ترجمه و آماده‌سازی کتاب برده‌ام، شما نیز در جریان خواندن به‌دست آورید و کنار استاد بزرگ یوسیف دورفمان میزبان لحظات آموزنده و لذت‌بخشی برای خوانندگان محترم باشم.

محمد خیرخواه ثابت قدم

تهران - بهمن ۱۳۹۷

راهنمای علائم استفاده شده در متن کتاب

♔	شاه
♚	وزیر
♛	رخ
♜	اسب
♞	فیل
0-0	قلعه در جناح شاه
0-0-0	قلعه در جناح وزیر
x	گرفتن
+	کیش
++	کیش دوگانه
#	مات
1-0	سفید پیروز شد
0-1	سیاه پیروز شد
½-½	تساوی
!	حرکت خوب
!!	حرکت درخشان
?	حرکت بد
??	اشتباه فاحش
!?	حرکت چالب
?!	حرکت مشکوک
+—	برتری قاطع سفید
±	برتری واضح سفید
±	برتری اندک سفید
=	تعادل
—+	برتری قاطع سیاه
∓	برتری واضح سیاه
∓	برتری اندک سیاه
∞	وضعیت نامعلوم
∞	چهران به لژی نیرو
↑	همراه با ابتکار عمل

ACHMAZ
فروشگاه تخصصی

WWW.ACHMAZ.STORE.IR

پیش‌گفتار نویسنده

در شطرنج از همان ابتدای بازی تمویض‌ها آغاز می‌شوند و برخی مواقع حتی حساسیتی نسبت به اجرای آنها نداریم. البته این تبدیلات لزوماً منحصر به تمویض قوا نخواهند بود. در این کتاب درباره‌ی «تبادل» به‌معنای وسیع آن صحبت خواهیم کرد. بعد از اجرای این تبادل و به‌عنوان جبرانی در برابر آن نوعی برتری گرفته و نوع دیگری از برتری را به حریفه تقدیم خواهیم داد. وقتی میزان تبادل برتری متعادل باشد ماهیت این تمویض نیز متعادل خواهد بود. اما دینامیک بازی درست از همین لحظه آغاز می‌شود. به عبارتی یکی برتری استاتیک دارد و دیگری در تلاش برای بهره‌برداری از ویژگی‌های خاص عملی موجود در پوزیسیون به شکل اقدامی دینامیک است.

درک مفاهیم دو واژه‌ی «استاتیک» و «دینامیک» حتی برای بازیکنان باتجربه نیز ممکن است دشوار باشد و اغلب برداشت نادرستی معادل با دو مفهوم «استراتژی» و «تاکتیک» دارند. به‌کارگیری واژه‌های جدید همواره با مشکلاتی همراه خواهد بود. به‌همین سبب قبل از اینکه بحث خود را آغاز کنیم ابتدا تمایل دارم معانی دقیق برخی از عباراتی را که به تکرار در متن این کتاب از آنها استفاده خواهیم کرد شرح دهم:

پوزیسیون زمانی از نظر استاتیک خوب است که شالوده‌ی محکمی داشته و آماده‌ی بهبود مستمر باشد و این ارتقای¹ پوزیسیونی کاملاً مستقل از وضعیت حریف قابل اجرا باشد. برعکس **پوزیسیون وقتی لا نظر استاتیک ضعیف است** که محدودیت‌هایی برای ارتقای بیشتر آن وجود داشته باشد. به‌همین سبب نیاز پوزیسیون برخورد فیزیکی (نبرد تن‌به‌تن) با نیروهای حریف با هدف تخریب سریع و موثر وضعیت است.

در محتوای کتاب صحبت از امان‌هایی خواهیم کرد که به پویایی و دینامیک پوزیسیون وابسته‌اند. نظیر تغییر در ساختار پیاده، تمویض قوا و کسب و گرفتن ابتکار عمل.

به دلیل نقش بسیار مهم موقعیت شاه در شطرنج، بخش اول کتاب به این موضوع خاص اختصاص داده شده است. در این بخش تلاش خواهیم کرد اهمیت تشخیص و تفکیک میان موقعیت دینامیک و استاتیک شاه را گوشزد و اختلاف میان آنها را به روشنی نمایان سازم.

تجزیه‌ی پوزیسیون² به اجزای مختلف آن یا آنالیز بازی یکی از ابزارهای بنیادین در شطرنج است که با استفاده از آن می‌توان مقایسه‌ی مناسبی بین قبل و بعد از یک پوزیسیون بحرانی ایجاد کرد و با کمک آن تحولات ایجاد شده را ردیابی و تغییرات مورد انتظار را نمایان ساخت.

WWW.ACHMAZSTORE.IR

1. evolution

2. analysis

برای اطمینان از اینکه نویسنده و خواننده منظور یکدیگر را کاملاً دقیق متوجه می‌شوند نمادهایی در متن کتاب و برای نشان دادن ارزیابی پوزسیون به کار گرفته شده که به شرح زیر هستند:

!	حرکت نیرومند
!!	حرکتی بسیار نیرومند
?	حرکت ضعیف
??	اشتباه قاحش
!?	حرکتی جالب که می‌تواند مورد توجه قرار گیرد
?!	حرکت مشکوک

جهت اطلاع خوانندگانی که با محتوای کتاب اول و با عنوان «تصمیم‌گیری در پوزسیون‌های بحرانی» آشنایی دارند، در این کتاب معیارهای مختلف ارزیابی استاتیک پوزسیون با ترتیب نزولی زیر بیان خواهند شد:

(۱) موقعیت استاتیک شاه

(۲) رابطه‌ی متقابل قوای طرفین

(۳) بعد از تمویض وزیر وضعیت بهتر از آن کیست؟

(۴) آرایش پیاده‌های

و نمادهائی که برای نمایش تفسیرات این معیارها در مراحل مختلف ارزیابی استاتیک به کار گرفته خواهند شد درست مشابه نمادهائی است که برای ارزیابی کلی پوزسیون به کار گرفته می‌شوند یعنی:

=	تعادل
±	برتری اندک سفید
±	برتری واضح سفید
∓	برتری اندک سیاه
∓	برتری واضح سیاه

بروز اشتباه هنگام کار بر روی پروژه‌ای به این شکل اجتناب‌ناپذیر است. بنابراین نویسنده قدر دان پیشنهادات خوانندگان محترم در این باره خواهد بود.

موقعیت استاتیک شاه

امکان حمله به شاه وجود دارد

A. Shabalov - A. Vitols

Yverdon 1985

ارزیابی استاتیک وضعیت به شکل زیر است:

$$1. \pm 2. = 3. = 4. \pm$$

و لوضاع به نفع سفید است، که تهدید زیر را دارد:

18. ♗xg6 hxg6 19. ♖xg6+ ♔g7 20. ♔g5.

سیاه اقدامات دیپلماتیکی محدودی در دست دارد.

از سوتی 17... ♖f6 با پاسخ تاکتیکی مرفود کننده زیر

مواجه می شود:

18. ♔g5 ♖xf2? 19. ♔h1 ♔f6 20. ♗f1.

سیاه با توجه به نیاز پوزیسیون، ادامه زیر را انتخاب کرد:

17... ♗xf3 18. gx f3

و بعد از این حرکات تغییرات عمده‌ای در برآورد استاتیک

پوزیسیون ایجاد می شود:

$$1. \mp 2. \pm 3. \pm 4. \mp$$

در جریان برگزاری دوره‌های آموزشی و تدریس خصوصی، بازیکنان سوالات متنوعی با مضمون موقعیت استاتیک شاه دارند، پر واضح است که نادیده گرفتن نقش این المان مهم پوزیسیونی در کام اول ارزیابی استاتیک پوزیسیون، به هیچ عنوان متصور نیست.

به نظرم شاه در دو حالت زیر ضعف استاتیک دارد:

۱. امکان حمله به شاه وجود دارد.

۲. شاه در صحنه‌ی نبرد پناهگاه امنی^۱ ندارد.

دستورکار کلیدی در انتخاب بازی مقابل^۲ بازیکنی که به شاه لو حمله شده، به فرار زیر هستند:

۱. تمویض سوارهای فعال حریف، به ویژه مهره‌ی وزیر

۲. دگرگونی^۳ در ساختار پیاده‌ای و نوع مرکز

۳. نبرد برای کسب ابتکار عمل و در صورت نیاز قربانی قوا

در تمامی پوزیسیون‌هایی که از این به بعد ارزیابی خواهیم کرد تلاش می شود اقدامات دیپلماتیکی را که بسته به نیاز پوزیسیون باید از آنها استفاده شوند نشان دهیم.

1. secure shelter

2. counterplay

3. modification

و به همین سبب در مرحله‌ی بعدی بازی، این سفید است که باید از اقدامات دینامیک (که در اینجا به شکل تعویض سوارهای قتل حریف خودنمایی می‌کند) استفاده کند.

18...♖d4 19.♞e3

گزینه‌ی مهم دیگر 19.♞e3 بعد از ادامه‌ی زیر:

19...♞f6 20.f4 ♖xf4 21.♔f1 e5

است که منجر به موقعیتی خواهد شد که در آن سوارهای سفید هماهنگی خوبی ندارند.

19...♗d7

24...♞x2

این ترکیب کوچک، حمله‌ای بی‌امان را برای سیاه تضمین می‌کند.

25.♔x2 ♞xh2+ 26.♗e3 ♞xg3+ 27.♔d2 e5 28.♞f1 ♖f4 29.♞h1 ♗h3 30.♔c1 e4 31.♗xe4

این حرکت نشان از ناامیدی سفید دارد. با 31.♗f1 و 31...♞e1 ادامه خواهیم داشت.

31...dxe4

پیروزی سیاه قطعی است، اما به دلیل تنگی وقت وی، سفید توانست اندکی بازی را به درازا کشاند.

31.♗d1 ♖e6 33.♔b1 ♖f8 34.♞d8 ♞e1+ 35.♔a2 ♗e6+ 36.b3 ♞f2 37.♞d2 ♞f3 38.♞g5 ♞e3 39.♞e2 ♗f5 40.♔b1 h5 41.♞g2 ♞f3 42.♞g3 ♖e6

0-1

L.Psakhis – H.Schussler

Lugano 1988

سیاه با آخرین حرکت خود ماهیت برتری استاتیک پوزیسیون خویش را تحکیم می‌بخشد.

20.♔h1?

این بازیکن جوان اهل لتونی ماهیت دینامیک بازی را حس نمی‌کند، او وقت تلف می‌کند و بی‌شک این موضوع منجر به فاجعه خواهد شد، درحالی که با تعویض به صورت زیر:

20.♖e2! ♖xe2+ 21.♞xc2 ♞f6 22.♞e3

می‌توانست نبرد را تشدید کند.

20...♞h4 21.♔g1 ♞f8 22.♖e2

اما اکنون برای این کار دیر شده است.

22...♖xf3+ 23.♞xf3 ♞xf3 24.♖g3

یوسف دورفمان در سال ۱۹۵۲ در شهر زینومیر آکراین به دنیا آمد. او در ۸ سالگی با شطرنج آشنا شد. در سال ۱۹۷۲ پس از فارغ التحصیلی از دانشکده پلی تکنیک به عنوان بازیکن تماموقت مشغول به بازی شد. مربی او مایکل تروشین بود، کسی که بعدها الکساندر هوزمن و ایرنا کراش را در نیویورک مربیگری کرد. در سال ۱۹۷۷ عنوان IM قهرمانی شطرنج شوروی و قهرمانی اروپا را همزمان کسب کرد. بعد از عنوان IGM را دریافت کرد. درک بالای شطرنجی او سبب شد به تیم مربیگری کاسپاروف در برابر کاریفه در رویارویی قهرمانی جهان دعوت شود. او در چهار رویارویی متوالی همچنان با این تیم همراه بود. بعد از باز شدن مرزهای غرب در سال ۱۹۹۰ برای همیشه از شوروی به فرانسه مهاجرت کرد و بین سال‌های ۱۹۹۰ تا ۱۹۹۲ تجارب خود را در اختیار تیم ملی شطرنج فرانسه قرار داد. او مربی اتین پاکرو ۹۷-۱۹۹۳ و واسلین توپالوف ۱۹۹۸ بوده است. در اولین حضور خود در قهرمانی شطرنج فرانسه در سال ۱۹۹۸ قهرمان شد. مدتها به عنوان حریف خطرناک در فرانسه شناخته می‌شد. گرچه شهرت جهانی او به عنوان مربی بازیکنان مستعد شطرنج جهان است.

او در کتاب اول و خارق‌العاده‌ی خود «تصمیم‌گیری در پوزیسیون‌های بحرانی» مجموعه‌ی کاملی از معیارهای پایه و شوروی برای ارزیابی صحیح پوزیسیون را تدوین کرده است. در ادامه و در کتاب دوم و اخیر خود با نام «تصمیم‌گیری در لحظات بحرانی» تئوری خویش را در پوزیسیون‌های سرنوشت‌ساز و بحرانی به‌کار گرفته است. در نقاط عطف بازی، یعنی لحظات حساسی که در تصمیم‌گیری نباید تعلل کرد و باید برای آینده و نتیجه‌ی بازی برنامه‌ریزی کرد. دورفمان در این کتاب بازی‌هایی با کیفیت بالا انتخاب کرده است که قبلاً میان بازیکنان سطوح بالای شطرنج جهان اجرا شده است. توضیحات دقیق و موشکافانه‌ی وی خواننده را قادر به پاسخگویی سؤالات زیر خواهد کرد:

- آیا همان‌کس در لحظه‌ی بحرانی بازی قرار داریم؟
- در این لحظه برای ارزیابی پوزیسیون از چه ابزارهایی می‌توان استفاده کرد؟ پارامترها و نکات سرنوشت‌ساز کدامند؟
- بدون تکیه بر محاسبه‌ی طولانی شاخه‌ها از میان حرکات کاندیدای موجود چگونه یکی را انتخاب کنیم؟
- موفق‌ترین طرح و استراتژی ادامه‌ی بازی را چگونه باید انتخاب کرد؟

یوسف دورفمان همچنان مشغول آموزش و هدایت بازیکنان مستعد شطرنج جهان است. شیوه‌ی تصمیم‌گیری ابتدایی او به‌سادگی قابل درک و کاربردی است و به‌دلیل بازدهی بی‌نظیرش بازیکن می‌تواند شیوه‌ی فوق‌را به عنوان سنگبنای ساختار تفکر مدرن استراتژیک خویش قرار دهد.

WWW.ACHMAZSTORE.IR

انتشارات شبهانگ

www.shabahangbook.com

ISBN 978-400-130-207-7

9 786001 302077

تولمان ۲۸۰۰۰

shabahangbook.com

shabahang_pub

shabahang_books

info@shabahangbook.com